TYRINĖJIMAI PILIES G. 34

Robertas ŽUKOVSKIS

2005 m. vykdyti archeologiniai tyrinėjimai Vilniuje, Pilies g. 34, pastato vidiniame 4x12 m dydžio kiemelyje. Jame numatyta įrengti rūsio patalpą, sujungiant ją su po pastato P korpusu esančio rūsio patalpomis. Tirtas apie 48 m^2 plotas. Anksčiau archeologiniai tyrinėjimai kiemelio teritorijoje nebuvo vykdyti.

Nuėmus plyteles, kuriomis buvo išgrįstas kiemas, ir po jomis esantį skaldos sluoksnį, kastas sujauktas pilkos žemės, statybinių griuvenų, smėlio ir buitinių XX a. šiukšlių sluoksnis.

Kiemo ŠR dalyje 30–50 cm gylyje aptikta iš baltų 25–26x12x8,5–9 cm dydžio plytų mūryta konstrukcija. Iškasus kiemo R dalį, atkastas stačiakampio formos (1,9x4 m dydžio) R–V kryptimi orientuotas kanalizacijos nusodintuvas su pertvara. Ties nusodintuvo ŠV kampu 1,4 m gylyje (H_{abs} 103,31 m) atkasta neveikianti kanalizacijos atšaka iš rudų keramikinių vamzdžių. Nusodintuvo sienos buvo apie 12 cm pločio (viena plytų eilė). Viršutinė jo dalis (buvęs cilindrinis skliautas) nuardyta, jo vidus užpiltas XX a. antrosios pusės šiukšlėmis. 1,56–1,92 m gylyje (H_{abs} 103,27–102,91 m) atkastos suskilusios betoninės nusodintuvo grindys. Apatinė nusodintuvo dalis įkasta į žvyro įžemį. Jo apačia nepasiekta. Atkastas apie 1,3 m aukščio fragmentas (12 plytų eilių).

Kiemelio R dalyje 2,12–2,93 m gylyje (H_{abs} 102,59–101,78 m) atkasta į V pusę staigiai žemėjanti keramikinių vamzdžių kanalizacija, nutiesta R–V kryptimi. Vamzdžiai įkasti į žvyro įžemį. Kiemo R dalyje kanalizacija išsišakoja į Š ir P pusę. UAB „Vilniaus vandenys“ archyve aptiktas 1932 m. situacijos planas su kanalizacijos, nuvestos į Pilies g., planu. Archeologinių tyrinėjimų metu atkasti vamzdžiai visiškai sutampa su šiuo planu. Kiemelio V dalyje 30 cm gylyje atkasti du žemėmis užversti betoniniai šuliniai (1 ir 1,5 m skersmens).

Prie P korpuso pamatų aptikti trys užmūryti rūsio šviesłangiai. Jie buvo apie 1,5 m pločio, apačia 1,4 m gylyje (H_{abs} 103,31 m), viršutinė dalis 8–28 cm gylyje nuo buvusio kiemo paviršiaus.

Kiemo ŠR kampe 0,52–1,27 m gylyje (H_{abs} 104,19–103,44 m) atkastas XVIII a. pirmąja puse – viduriu datuojamo mūro kampas. Mūryta iš raudonų 26x12,5–14,5x5,5–6,5 cm dydžio plytų ir rupaus kalkių skiedinio. Sienų plotis – 53–56 cm. Tai galėjo būti ankstyvesnio pastato ar laiptinės liekanos.

Fiksuotas apie 2,2 m storio smarkiai suardytas kultūrinis sluoksnis. Iki 1,4 m gylio kastas pilkos žemės sluoksnis, maišytas su žvyru, statybinėmis griuvenomis, buitinėmis šiukšlėmis, retais degėsiais, molio linzėmis. Giliau kastas maišytas žvyro ir pilkos žemės sluoksnis. 2,2 m gylyje (H_{abs} 102,60 m) pasiektas žvyro įžemis. Aptikti negausūs XVI–XIX a. datuojami radiniai: buitinės keramikos, koklių, stiklinių indų fragmentai, tiglio dalis.

XX a., įrengiant kanalizaciją ir kitas požemines komunikacijas, žemė nedidelio kiemelio teritorijoje buvo daug kartų perkasta, nejudintų kultūrinio sluoksnio horizontų neišliko, o aptikti radiniai yra iš įvairių suardyto kultūrinio sluoksnio horizontų.

Atkasti pastato pamatai datuojami įvairiais laikotarpiais – nuo XVI a. vidurio iki XIX a. vidurio. Seniausia V pamatų dalis datuojama XVI a. viduriu. Ji mūryta iš stambių 37x58, 49x65, 24x52 cm dydžio akmenų ir

30,5–31x15–19x6,5–9 cm dydžio plytų. Į įžemį įkasto pamato apačia nepasiekta. Š pamato V dalis datuojama XVI a. pabaiga. Ji mūryta iš 30x13,5–16x6,5–7,5 cm dydžio plytų ir 16x27, 15x22, 17x24 cm dydžio akmenų. Likusi Š pamato dalis (su arkiniu pamatu) datuojama XVII a. pradžia. Juostinio pamato apačia pasiekta 2,4 m gylyje. XVII a. pradžia datuojama ir P pamato V dalis. Ji mūryta iš 30,5–31,5x15,5–17,5x6–7,5 cm dydžio plytų ir 42x92, 23x26, 38x48 cm dydžio akmenų. Ties šviesiangiu III, į R esanti P pamato atkarpa datuojama XIX a. pradžia. P korpuso (su rūsiais) pamatų, įkastų į įžemį, apačia nepasiekta. R korpuso ir PR pastato kampo pamatai datuojami XIX a. viduriu.

INVESTIGATIONS AT THE PILIES STR. 34

During the archaeological investigation performed at the Pilies Str. 34 in Vilnius in the inner yard of the building an area of 48 m^2 was excavated. Underground communication lines mapped in the layout of 1932 were discovered. An about 2.2 m thick disturbed cultural layer containing archaeological artefacts dating to the 16th – 19th century was found. No undisturbed cultural layer horizons were discovered. The foundations found were attributable to various construction stages spanning from the mid 16th to the mid 19th century.

ŽVALGOMIEJI TYRIMAI IR ŽVALGYMAI ŠV. STEPONO G. 29

Robertas ŽUKOVSKIS

2005 m. rugpjūčio – 2006 m. vasario mėnesiais vykdyti žvalgomieji archeologiniai tyrimai ir archeologiniai žvalgymai Vilniuje, Šv. Stepono g. 29. Sklype numatytos statybos – buvusio užstatymo atkūrimas; planuojama statyti gyvenamąjį namą su komercinės paskirties patalpomis.

Nagrinėjamas sklypas yra Vilniaus senamiesčio 84 kvartalo teritorijoje. Iki 1940 m. ši miesto dalis vadinta Šv. Stepono priemiesčiu. Vardą priemiestis gavo nuo Šv. Stepono bažnyčios. Šv. Stepono gatvė (iki XIX a. vadinta Rūdininkų gatve) buvo viena iš pagrindinių ir pirmiausia užstatytų centrinių miesto gatvių tąsų (T. Dambrauskaitė, Vilniaus senamiesčio regeneravimo projektas. Vilniaus senamiesčio priemiesčio tarp Kalinausko, Mindaugo, Aguonų, Kauno ir Pylimo gatvių istoriniai tyrimai, *AB „Paminklų restauravimo institutas“ autorinių darbų saugykla*, V., 1990, inv. nr. F 5-5847).

Kaip matyti 1845 m. Vilniaus miesto plane, Šv. Stepono gatvės P dalyje plytėjo dirbami laukai. Dabartinio sklypo ribose būta dviejų istorinių valdų. 1939 m. Vilniaus miesto plane vienoje iš jų užfiksuotas perimetrinis užstatymas su kiemo korpusais, išsidėsčiusiais palei abi šonines kiemo kraštines. Kada tiksliai sklypas užstatytas, nėra žinoma. Archeologiniai tyrimai sklypo teritorijoje anksčiau nevykdyti.

Antrojo Pasaulinio karo metu prie Šv. Stepono g. stovėjęs pastatas 29, pataikius į jį aviacinei bombai, buvo visiškai sugriautas. Pastatas nebuvo atstatytas. Buvusių pastatų vietoje įrengta asfaltuota aikštelė, šalia pastaty-